

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УНР В 1920 р.

У статті проаналізовано зміни в системі вищого військового управління Збройних Сил УНР у 1920 р. Українське Військо в 1920 р. перебувало під військово-політичним впливом Польщі. Українська армія зберегла основи, закладені у попередні роки. Пріоритети централізації було зафіксовано в законі про вище військове управління в УНР 12 листопада 1920 р. У листопаді 1920 р. було визначено 3 основні напрями військового командування: Військове міністерство, Генеральний Штаб та Генеральна інспекція військ. В умовах війни важливу роль відігравав Командувач військами. Такі підходи покращили функціональність Збройних Сил УНР. В законі визначено повноваження «Вищої Військової Ради», до складу якої входили представники військового командування та уряду. Було використано як український досвід 1917 – 1919 рр., так і досвід Російської імперської армії. Новації 1920 р. сприяли подальшому посиленню впливів Головного Отамана С. Петлюри на Збройні Сили та політичний провід УНР.

Ключові слова: Збройні Сили, Вище військове управління, Українська Народна Республіка, Військовий міністр, Генеральний Штаб, Генерал-Інспектор, Вища Військова Рада.

За підсумком військово-політичної катастрофи в листопаді-грудні 1919 р. Українська Галицька Армія перейшла на бік Збройних Сил Півдня Росії (пізніше Червоної Армії), а Наддніпрянська армія УНР втратила дієздатність і ліквідувала повноцінний фронт. За таких обставин на початку грудня лише невелика частина Наддніпрянської армії продовжила бойові операції спочатку в заплілі Збройних Сил Півдня Росії, а потім Червоної Армії. Значною мірою все це й обумовило призупинення повноцінного функціонування УНР та поважне руйнування відповідної військової системи.

Взимку-навесні 1920 р. Головний Отаман Республіканських військ УНР С. Петлюра, який одночасно й очолював державу, став одним із ініціаторів військово-політичної співпраці з II Річчю Посполитою під проводом Ю. Пілсудського. За підсумком часткового порозуміння, зафіксованого у Варшавській конвенції

Задунайський Вадим Васильович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри світової історії нового і новітнього часу, Український католицький університет, м. Львів.

© Задунайський В.В., 2018

в квітні 1920 р., Військо Польське та військові формування УНР розпочали спільні військові дії проти Червоної Армії на Правобережній Україні. Зрозуміло, що напередодні бойових дій почалося відновлення українського військового потенціалу на теренах, контрольованих Військом Польським. У подальші часи відповідні процеси продовжувалися і забезпечили відновлення повноцінних Збройних Сил УНР.

За таких обставин важливим є належний аналіз усіх аспектів військового будівництва тих часів, що дозволить зрозуміти тенденції його розвитку за нових геополітичних обставин з урахуванням як попереднього досвіду, так і тогочасних реалій. Все це в першу чергу стосується й аналізу системи вищого військового керівництва, без функціонування якого неможливо уявити повноцінні Збройні Сили.

Отже, дослідження пріоритетів розвитку системи вищого військового управління Збройних Сил УНР в 1920 р. заслуговує на увагу науковців.

Хочу зазначити, що важливі аспекти українського військового буття за революційної доби намагались висвітлити у своїх працях як політичні, так і військові діячі тих часів [1; 2; 3; 4; 5]. Попри цікавий огляд військово-політичної ситуації та безпосередніх бойових операцій і окремих формувань, в них бракує аналізу розвитку системи вищого військового керівництва УНР.

Своєрідним підсумком згаданих підходів стала й поява авторитетного колективного дослідження «Історія Українського Війська», в якому має місце зосередження уваги на загальних пріоритетах військового будівництва та висвітлення основних військових зіткнень українських військових формувань від найдавніших часів до революційної доби включно [6].

Серед радянських науковців українська військова проблематика 1917 – 1921 рр. обмежувалась оглядами історії лише червоних формувань, які вели боротьбу з «буржуазно-націоналістичними» угрупованнями, що вписувалося в тогочасні заідеологізовані контексти історії України [7; 8; 9].

Ситуація кардинально змінилася після 1991 р., коли представники вітчизняної історіографії почали активно досліджувати військові утворення Української Народної Республіки [10; 11; 12; 13; 14; 15]. Попри це поза увагою науковців все ще залишилися вагомі тенденції розвитку вищого військового управління Армії УНР в 1920 р.

Автор представленої статті неодноразово аналізував різні аспекти військового будівництва в УНР, у тому числі й становлення структур вищого керівництва, але досі не заглиблювався у розгляд особливостей його розвитку впродовж 1920 р. [16; 17; 18; 19].

Треба наголосити й на тому, що певну увагу історії Українського Війська в 1917 – 1920-х рр., у тому числі й співпраці з Військом Польським у 1920 р., приділили польські вчені [20; 21; 22; 23]. Попри це не всі важливі аспекти розвитку української системи вищого військового керівництва ними було висвітлено у повному обсязі.

Отже, в історіографії досі не було проведено ретельного аналізу вищого військового управління Армії УНР в 1920 р., що й обумовило належну актуальність представленої статті. Метою цієї розробки є огляд тенденцій розвитку системи вищого військового управління Збройних Сил УНР весною-восени 1920 р. з урахуванням як попереднього досвіду, так і тогочасних обставин. Такі пріоритети вимагають вирішення низки дослідницьких завдань:

- розкрити основний зміст змін вищого військового управління;
- виявити розмежування впливів та відповідальності структурних одиниць;
- проаналізувати використання не тільки власних досягнень і прорахунків революційної доби, але й дореволюційної імперської військової спадщини;
- провести паралелі між розвитком вищого військового керівництва та змінами в державно-політичній системі УНР в 1920 р.

Основою джерельної бази представленої розробки стали матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України).

Перед початком безпосереднього аналізу зазначеної проблематики хочу підкреслити, що ця стаття є своєрідним продовженням низки попередніх публікацій, що стосувались огляду важливих аспектів розвитку системи вищого військового керівництва Збройних Сил УНР часів Центральної Ради та Директорії [18; 19]. Цей факт не тільки дає підстави використати підходи і методики, застосовані у попередніх дослідженнях, але й засвідчує спробу формування автором певного науково-дослідницького напрямку у вітчизняних військово-історичних студіях.

Підкреслю, що у даній статті увагу буде зосереджено виключно на Збройних Силах УНР, без урахування Української Галицької Армії/Червоної Української Галицької Армії.

Треба наголосити, що відновлення та розвиток військової системи УНР в 1920 р. упродовж тривалого часу відбувалися в умовах гострої збройної боротьби. Маю на увазі спільні операції Війська Польського та Збройних Сил УНР проти Червоної Армії, що тривали з кінця квітня – до кінця жовтня 1920 р. [4]. Упродовж всього цього періоду мали місце як успішні наступальні та контр-наступальні операції, так і важкі оборонні бої і поразки союзних військ. При цьому українські формування весь цей час діяли згідно з польськими стратегічними планами і розпорядженнями, виявляючи самодіяльність лише на оперативному і тактичному рівнях.

Відносну військово-стратегічну самостійність Українське Військо змогло продемонструвати лише на останньому етапі збройної боротьби проти Червоної Армії. Йдеться про бойові дії в листопаді 1920 р., коли під українським військовим керівництвом короткий час діяли навіть кілька російських антирадянських збройних формувань, з'єднаних в армію на чолі з генералом Б. Перемикіним [4]. Окремо відзначу тісну співпрацю українського військового і політичного проводу з керівництвом Окремої зведеної козацької дивізії на чолі з осавулом В. Яковлевим в жовтні-листопаді 1920 р. [17, с. 91].

До речі, саме на цей час припадає остання й найбільш цікава спроба вдосконалити систему вищого військового керівництва Збройних Сил УНР. Припускаю, що такий крок був опосередкованим свідченням прагнення українського військово-політичного проводу до вияву належної самодостатності.

Ведучи мову про зміни у системі вищого військового управління Українського Війська в 1920 р., треба відзначити, що вони стосувалися як окремих структур, так і цілої системи. При цьому спочатку помічаємо намагання вдосконалити чи реформувати окремі структури чи напрями. Одним із прикладів такого підходу є проект нового штатного устрою Військового міністерства, представлений на розгляд проводу держави 14 березня 1920 р. [25, с. 11]. За цим проектом у складі згаданого міністерства мало бути сформовано 6 Управ (у тому числі й Головну Управу Генерального Штабу та Військово-Морську Управу), а також

Головну Військову Прокуратуру. У зазначеному документі також було подано загальну кількість службовців (133 особи), які мали перебувати на відповідних посадах і забезпечувати функціонування цілого міністерства.

Представлені підходи засвідчили збереження логіки скорочення штатів управлінських структур у складі Збройних Сил, які виявилися ще за часів Директорії УНР влітку 1919 р. Залишились актуальними і попередні пріоритети щодо підпорядкування Військово-Морського відомства Військовому міністерству, чітко виявлені ще Директорією УНР в серпні-вересні 1919 р. [19, с. 91]. Все це було продемонстровано й у новому березневому проекті 1920 р.

Вочевидь, окреслені підходи відповідали й попереднім тенденціям щодо загального визначення меж діяльності згаданого міністерства та Генерального Штабу. При цьому ідея підпорядкування структури Генштабу Військовому міністерству виявилася ще за часів Центральної Ради, коли 11 квітня 1918 р. було видано відповідний наказ [18, с. 180]. Цей підхід мав місце і в реорганізації вищого військового управління Наддніпрянської армії за часів Директорії УНР в лютому 1919 р. [18, с. 183]. Подібні підходи було помічено і в системі вищого управління Російської імперської армії напередодні Першої світової війни. Маю на увазі підпорядкування Головного управління Генштабу Військовому міністру [18, с. 181]. Інакше кажучи, в березневому проекті 1920 р. були присутні тенденції, які мали коріння як у попередньому досвіді українського військового будівництва, так і у колишній російській імперській системі.

Попри наведені вище факти намагання підпорядкувати структуру Генштабу Військовому міністерству викликали й зворотні підходи. Одним із свідчень цього стало рішення про окреме функціонування Генштабу, прийняте в листопаді 1920 р. (про це детальніше йтиметься пізніше).

Під час огляду системи вищого військового управління Збройних Сил УНР варто відзначити й вагомість намірів щодо співвідношення повноважень і розмежування впливів між Військовим міністерством та Дієвою армією на чолі з відповідним проводом. Вважаю, що зазначена тенденція була вповні виправданою і забезпечувала пріоритети функціональності згаданих структур, а також надавала можливість скорочення

кількості офіцерського складу в командно-тилових установах, враховуючи його брак у стройових частинах. Не зайвою була й певна економія фінансів у справі становлення системи вищого військового управління в той час.

До речі, згаданий проект упродовж місяця було належним чином проаналізовано та після схвалення прийнято в якості нового нормативного акта щодо структурно-штатного устрою Військового міністерства УНР 17 квітня 1920 р. [26, с. 1-2]. Інакше кажучи, вже напередодні відновлення широкомасштабних бойових дій наприкінці квітня 1920 р. відбулось запровадження оновленої системи вищого військового управління на рівні Військового міністерства та Дієвої армії УНР.

Хочу відзначити, що впродовж бойових дій головну увагу військового і політичного проводу УНР було спрямовано на забезпечення адекватного функціонування діючих військ відповідно до актуальних планів військової кампанії. Важливу роль відіграло й налагодження співпраці між фронтовими і тиловими армійськими установами, а також підтримка ладу і спокою у заплілі Збройних Сил. Поважне місце у діяльності фронту і тилу займало забезпечення військовою амуніцією та необхідними припасами військово-постачальними структурами. Окремо наголошу на надзвичайно складному й важливому питанні налагодження й підтримки військово-політичної співпраці з Військом Польським та II Річчю Посполитою.

Зрозуміло, що за згаданих вище обставин питання докорінної реорганізації системи вищого військового управління Збройних Сил УНР тривалий час не стояло на порядку денному в якості першорядної потреби попри зміни чисельності українських військових формувань та перемінні успіхи на фронті.

Припускаю, що певне значення відігравав і той факт, що УНР та її військові формування впродовж квітня-жовтня 1920 р. значною мірою залежали від стратегічного планування та рішень польського військового керівництва, а тому більше зосереджувались на проведенні конкретних бойових операцій і не займалися стратегічним військово-політичним будівництвом, як це мало місце за сприятливих обставин в 1919 р.

Поряд із цим сам факт потреби подальшого вдосконалення системи управління Збройними Силами не ігнорувався, свідченням чого стали напрацювання відповідних проектів упродовж

тривалого часу. Безпосереднім підтвердженням таких підходів стало оприлюднення законопроекту про військове управління в УНР восени 1920 р.

Далі й пропоную зосередитися на детальнішому огляді закону про вище військове управління в УНР, затвердженого 12 листопада 1920 р. [24, с. 1]. Підкреслю, що цей закон було прийнято ще під час реального існування УНР та її Збройних Сил, які саме тоді проводили цілком самостійні військові дії проти Червоної Армії. Відповідно до згаданого закону на чолі усіх сухопутних і військово-морських сил мав перебувати Голова Держави, який був Головним Отаманом Військ і Флоту УНР. Відразу помічається зміна терміну для позначення головнокомандувача, бо за часів Директорії вживалася назва «Головний Отаман Республіканських Військ УНР» [18, с. 182]. Новий підхід видається цілком слушним, бо в УНР могли існувати лише республіканські війська, а тому у новій назві було поставлено акцент саме на керуванні Військами і Флотом.

Головний Отаман (за мирних обставин) мав здійснювати керівництво військовою системою через підлеглих йому Військового міністра, Начальника Генерального штабу та Генерал-Інспектора військ УНР [24, с. 1-2]. В умовах війни йому також підпорядковувся Командувач Дієвої армії (по це йтиметься пізніше). Всі свої розпорядження Головний Отаман видавав через накази Головної команди військ УНР або у наказах військам УНР (при цьому, візував накази Головної команди військ УНР саме Начальник Генерального Штабу). Підкреслю й те, що у згаданому документі було чітко окреслено той факт, що визначення напрямів розвитку Збройних Сил і всіх головних аспектів їх функціонування належало виключно Головному Отаману. Дуже важливим було й повноваження призначати та затверджувати на посадах усіх старших командирів (у тому числі й Командуючого Дієвої армії, Начальника Генштабу та Генерал-Інспектора) та значну частину членів Вищої Військової Ради. Зазначені функції свідчили про пріоритетний вплив Головного Отамана (Голови УНР) на становлення, розвиток та діяльність Збройних Сил УНР.

Далі коротко зупинюсь на повноваженнях Військового міністра, Начальника Генерального штабу та Генерал-Інспектора військ УНР. Так Військове міністерство мало опікуватися питанням розвитку військової справи в країні, у тому числі й

загальної підготовки Збройних Сил до війни [24, с. 10]. Тут не було суттєвих відмінностей від підходів, що домінували у попередні роки як в УНР, так і в Російській імперії. Вагомість посади голови цього відомства підтверджував і той факт, що всі акти стосовно військового життя, набували характеру закону лише після додаткового їх підписання (контрасигнуванням) Військовим міністром.

Щодо функцій Генерального Штабу, то вони теж були звичними для цієї установи й стосувались безпосереднього забезпечення підготовки Збройних Сил (у тому числі й облік та вишкіл військовозобов'язаного населення) до військових дій на усіх ймовірних напрямках і з усіма ймовірними противниками [24, с. 6]. Для цього були визначені відповідні напрями діяльності штабних установ, які було розділено на 3 Генерал-Квартирмейстерства. Така кількість згаданих підструктур та зміст їх повноважень дещо переважали аналоги часів Центральної Ради (за наказом 11 квітня 1918 р. діяло лише 2 Отаман-Квартирмейстерства, а система постачання виділена була в окрему структуру) [18, с. 180-181].

Генеральна Інспекція військ мала досить значні повноваження, які не обмежувались лише інспектуванням військ на предмет вияву їх боєздатності (у тому числі й вияв рівня відповідності офіцерів посадам, які вони займали) та матеріально-технічного забезпечення [24, с. 8-9]. Досить своєрідним кроком стало надання керівнику цієї установи – Генерал-Інспектору права представляти через Військового міністра кандидатів на посади старших командирів (від окремої частини і вище), яких мав затверджувати Головний Отаман. Інакше кажучи, керівництво Генеральної інспекції військ отримало можливість для суттєвого впливу на кадровий склад військового командування. В порівнянні з аналогом часів Директорії УНР тут йшлося не про «Державний інспекторат», а про «Генеральну інспекцію військ», яка вже контролювалась у першу чергу Головним Отаманом, а не колегіальною Директорією [19, с. 92].

Окреме і досить впливове місце у системі вищого військового управління в умовах війни посідав Командувач Дієвої армії, якому підлягали усі військові формування та структури, що були задіяні під час виконання відповідних завдань на фронті [24, с. 12]. З огляду на майже безперервне ведення військових дій Збройними Силами УНР впродовж усього часу існування цього державного

утворення згадана посада ставала досить важливою й впливовою в системі вищого військового управління. Зрозуміло, що для повноцінного керування Дієвою армією Командувач мав окремий штаб та відповідні структури, штати яких було розроблено та впроваджено ще напередодні бойових дій. Такі підходи цілком відповідали як попередньому українському, так і імперському досвіду та тогочасним аналогам і реаліям збройної боротьби.

Наприкінці зупинюсь на Вищій Військовій Раді, повноваження та принципи формування якої було досить детально виписано у листопадовому законі. Тут варто наголосити на тому, що подібна структура вже існувала раніше у складі Наддніпрянській Армії УНР в 1919 р. [19, с. 90]. Восени 1920 р. лише було уточнено деякі аспекти її формування і функціонування. Наголошу й на тому, що створення згаданої установи засвідчило використання деяких взірців колишньої Російської імперської армії та частково нагадувало тогочасну Революційну Військову Раду Радянської Росії [19, с. 90].

До складу Вищої Військової Ради відповідно до закону входили: Військовий міністр, Начальник Генштабу, Генерал-Інспектор, 3 міністри (делеговані Радою Міністрів УНР), Командувач Дієвої армії (під час війни) та 5 членів (їх призначав Головний Отаман, у тому числі й Голову цієї установи) [24, с. 3]. Повноваження цієї установи були досить чіткими й забезпечували своєрідне порозуміння між цивільним і військовим проводом за певного домінування впливу саме Головного Отамана. Для підтвердження навожу їх перелік:

- розгляд законопроектів щодо функціонування Збройних Сил та розвитку військової справи в країні;
- координування діяльності Військового міністерства, Генштабу та Генеральної інспекції військ;
- надавання дозволів на визначення військових витрат та планування постачання тощо;
- висування кандидатів на посади Начальника Генштабу (у тому числі й Генерал-Квартирмайстрів), Генерал-Інспектора (як головного, так і за родами військ) та Командувача Дієвої армії (у випадку війни).

Отже, Вища Військова Рада певною мірою символізувала комплексність системи вищого військового управління й надавала їй відносно колегіального вигляду завдяки представництву і

відстоюванню інтересів не тільки військовим, але й цивільним проводом УНР. Такі пріоритети мали забезпечити загальнодержавне порозуміння у військовому будівництві та сприяти уникненню зайвого протистояння і конкуренції між структурами вищого військового керівництва.

Підсумовуючи огляд системи вищого військового управління Збройних Сил УНР в 1920 р., хочу виділити наступне:

1. Вже напередодні активних військових дій відбулось відновлення та певне вдосконалення окремих складових вищого військового керівництва.

2. Основні складові цієї системи у більшості випадках лише вдосконалювались завдяки використанню досягнень Наддніпрянської армії Директорії УНР, а не створювалися наново.

3. Збережено підходи попередніх часів щодо скорочення штатів структурних одиниць.

4. Виявлено й факти запозичення певних взірців і прикладів створення та функціонування військово-командних структур за взірцем колишньої Російської імперської армії.

5. Підходи щодо централізації військової системи і застосування своєрідних вищих військових рад та інспекцій мали певну подібність до аналогів Червоної Армії, де вони стали особливо дієвими.

6. Зміни принципів формування вищих військових структур та специфічна процедура призначення на посади засвідчили послідовне зростання ваги посади Головного Отамана, яку в цей час займав Голова УНР – С.В.Петлюра, що стало логічним продовженням подібних тенденцій впродовж 1919 р.

Таким чином, весною - восени 1920 р. мало місце подальше вдосконалення системи вищого військового управління Збройних Сил УНР, що відповідало нагальним потребам збройної боротьби та засвідчило вагомість використання досягнень як власного досвіду, так і імперської військової спадщини. Своєрідним підсумком реформ став закон від 12 листопада 1920 р., що підтвердив вагомість не тільки потреб вдосконалення системи вищого військового управління, але й певної самодіяльності Збройних Сил УНР саме в цей короткий період. Показовим є й той факт, що згаданий закон засвідчив суттєве зростання впливу Головного Отамана Військ і Флоту УНР на функціонування військової системи завдяки змінам у формуванні вищих

військових структур та процедурі призначення на відповідні посади. Все це обумовило подальше посилення статусу і ролі Голови УНР – Головного Отамана С. В. Петлюри, що було важливим аспектом військово-політичного розвитку УНР в той час.

У представленій статті розкрито зміст лише одного з напрямів українського військового будівництва революційної доби, що має посприяти подальшому опрацюванню дотичної проблематики в історіографії.

1. *Капустянський М.* Похід українських армій на Київ – Одесу в 1919 році / М. Капустянський. – К.: Темпора, 2004. – С. 19 – 286.

2. *Мазепа І.* Україна в огні й бурі революції 1917 – 1921 рр. / І. Мазепа. – К.: Темпора, 2003. – 608 с.

3. *Петрів В.* Військово-історичні праці. Спомини / В. Петрів / Упоряд. В. Сергійчук. – К.: Поліграфкнига, 2002. – С. 56 – 236.

4. *Удовиченко О.* Україна у війні за державність 1917 – 1921 / О. Удовиченко. – Київ: Україна, 1995. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1002111>

5. *Шанковський Л.* Українська армія в боротьбі за державність / Л. Шанковський. – Мюнхен: Дніпрова Хвиля, 1958. – 318 с.

6. Історія Українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / [Крип'якевич І., Гнатювич Б., Стефанів З. та ін.]; упоряд. Б.З. Якимович. – [4-е вид.]. – Львів: Світ, 1992. – 703 с.

7. *Дубинский И.* Червонное Казачество / И. Дубинский, Г. Шевчук. – К.: Изд-во полит. лит-ры Украины, 1987. – 244 с.

8. *Лихолат А.В.* Розгром націоналістичної контрреволюції на Україні / А.В. Лихолат. – К.: Держполітвидав, 1955. – 662 с.

9. *Супруненко Н.И.* Очерк истории Гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине / 1918 – 1920/ Н.И. Супруненко. – К.: Наука, 1966. – 420 с.

10. *Голубко В.Є.* Армія Української Народної Республіки 1917 – 1918. Утворення та боротьба за державу / В.Є. Голубко. – Львів: Кальварія, 1997. – 288с.

11. *Литвин М.* Збройні Сили України I пол. ХХ ст. Генерали і адмірالی / М. Литвин, Ю. Науменко; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів; Харків: «Сага», 2007. – 244 с.

12. *Тинченко Я.* Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921) / Я. Тинченко – К.: Темпора, 2007. – 536 с.

13. *Тинченко Я.* Українські збройні сили: березень 1917 – листопад 1918 р. / Я. Тинченко – Київ: Темпора, 2009. – 480 с.

14. *Ткачук П.П.* Сухопутні війська України доби революції 1917 – 1921 рр. / П.П. Ткачук. Монографія; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, Львівський інститут Сухопутних військ НУ «ЛП» – Львів, 2009. – 312 с.

15. *Хома І.* Січові Стрільці. Створення, військово-політична діяльність та збройна боротьба Січових Стрільців у 1917–1919 рр. / І. Хома. – К.: Наш час, 2011. – 104 с.

16. *Задунайський В.* Бойове мистецтво та військова спадщина українських козаків в кінці ХІХ – на початку ХХІ ст. / В. Задунайський. – Донецьк: Норд-Прес – ДонНУ, 2006. – 335 с.

17. *Задунайський В.* Військова співпраця Збройних Сил УНР та російських козацьких формувань восени 1920 р. / В. Задунайський // Схід. – 2010. – № 5. – С. 91 – 93.

18. *Задунайський В.* Структура вищого управління військ Української Народної Республіки за часів Центральної Ради (квітень 1918 р.) і Директорії (лютий 1919 р.): спільне і відмінне / В. Задунайський // Військово-науковий вісник. – Випуск 27. – Львів: НАСВ, 2017. – С. 176 – 189.

19. *Задунайський В.* Зміни у системі вищого управління Збройних Сил Директорії УНР влітку-восени 1919 р. / В. Задунайський // Військово-науковий вісник. – Випуск 28. – Львів: НАСВ, 2017. – С. 85-96.

20. *Karpus Z.* Wschodni sojusznicy Polski w wojnie 1920 roku / Z. Karpus. – Toruń: Wydawnictwo UMK, 1994. – 230 s.

21. *Krotofil M.* Siły zbrojne Ukrainiejskiej Republiki Ludowej (listopad 1918 r. – grudzień 1919 r.) / M. Krotofil. – Kijów: Stylos, 2011. – 223 s.

22. *Pruszyński M.* Dramat Piłsudskiego. Wojna 1920./ M. Pruszyński. – Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, 1994. – 298 s.

23. *Skrukwa G.* Formacje wojskowe Ukrainiejskiej „rewolucji narodowej” 1914 – 1921 / G. Skrukwa. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008. – 717 s.

24. ЦДАВО України. Ф. 1075, оп. 1, спр. 59.

25. ЦДАВО України. Ф. 1075, оп. 2, спр. 34

26. ЦДАВО України. Ф. 1075, оп. 2, спр. 150.

Надійшла до редколегії 20.02.2018 р.

Рецензент: *П.П. Ткачук*, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч освіти України, начальник Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Zadunayskyi Vadym
DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF HIGHER MILITARY
ADMINISTRATION OF THE UNR ARMED FORCES IN 1920

In this article the author analyzes the changes in the system of higher military administration of the Armed Forces of the Ukrainian People's Republic (UPR) in 1920. The Ukrainian Army in 1920 was under the military-political influence of Poland. The Ukrainian Army kept the achievements of previous years. The priorities of centralization were fixed in the law on higher military administration in the UPR on November 12, 1920. In November 1920, 3 main directions of the military command were determined: the Ministry of War, the General Staff and the General Inspection of the troops. During the war the Commander of the Army played an important role. Such approaches considerably improved the functionality of the Armed Forces of the UPR. The new law clearly defined full powers of the "Supreme Military Council", which include representatives of the military command and the government. It used not only the Ukrainian experience of 1917-1919, but also the experience of the Russian imperial army. Novations of 1920 strengthened the influence of Chief Otaman S. Petliura on the Armed Forces and the political leadership of the UPR.

Key words: Armed Forces, Higher military administration, Ukrainian People's Republic, Military Minister, General Staff, General Inspector, Supreme Military Council.